

XII-XIII .

() .

1. b - > m: bun0a > munca (= bunca),
be é'1> me z' (= benz'), be g > me g (= ebedé);

2. [b]
bar (= var), bar-(= var-mak), bZr-(= vermek);

3. ol - bol;

4. [â]
: yalâan (= yalan), borâu (= boru), bulâanuk (= bulanék), ayâa (= aya), uluâ (= ulu), asêâ (= assé, fayda)

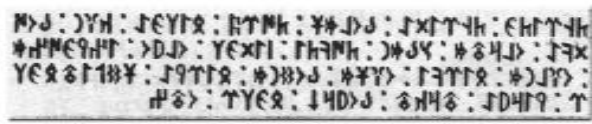
5. -âay / -gey, -âa / ge

6. -né / -nz (y kleme halz),
: -né / -nz (zlgz halz).

7. -dén / -dzn.
da dén (= dé arédan), ya'ukdén (= g nahtan);

8. arturâamen (= artéracaâém), d esen (= d erszn), dzleyesz' (= dzleyeszn')

XII-XIII . XIV .

стала національною писемною мовою тюрків. Про це свідчать віршовані твори (*menzûme ve mensûre*), створені тогочасними авторами.⁶

Слід підкреслити, що тюрки вперше ознайомились з арабською графікою у середині VII ст., а почали користуватися нею у зв'язку з прийняттям релігії Ісламу. Це сталося у X ст., коли один з тюркських володарів: з роду Караханідів на ім'я Абдуль-Керім Сатук Бугра Кара, визнав названу релігію у 12 років, а у 25 посів трон Караханідів (помер у 955р., похований у м. Артиш на півночі Кашгару – країни, що розташована на західній території сучасного Китаю). Зокрема, у 960 році переважна більшість тюрків прийняла названу релігію. Таким чином виникла тюрксько-ісламська держава.⁷

До того ж, яскравим прикладом може бути енциклопедичний словник тюркської мови. Цей словник, який вважається скарбом цієї мови, був написаний у 1072–1073 рр. під назвою “*Divanü Lûgat-it-Türk*” Магмудом Кашгарлі. У написанні цього словника автор використовував також арабську графіку.⁸

Староосманська, чи давньоанатолійська мова існувала до другої половини XV ст. і була мовою мистецтва та літератури. До того ж друга половина XV ст. вважається перехідним періодом до класичної османської мови.⁹

Щодо фонетичних особливостей староосманської мови, то вона зазнала впливу арабо-перської мови, зокрема, з точки зору написання голосних фонем. При написанні голосних фонем звичайно, використовувалися діакритичні знаки (“*hareke*”) – під впливом стилю письма Кур’ану.

Для позначення голосних фонем на письмі окрім діакритичних знаків використовувалися букви, так звані “*hurûf-i imla*”: еліф [ا], вав [و] і йе [ی].¹¹

Система діакритичних знаків у даному разі використовувалася для позначення твердих [a, ɪ, o, u] та м'яких [e, i, ö, ü] голосних. Щоб за допомогою цих знаків правильно читати у тексті тверді або м'які голосні, орієнтувались на приголосні t [ت, ط], k [ك, ق], наприклад: “*sakinmak*”, а за відсутності зазначених приголосних, фонетична будова слова визначалася за значенням, наприклад: *su / sü* (= *asker*) – (سو), *daparlak* (= *bulurlar*) тощо. Інколи, щоб відрізнити у

словах фонемі а – е на місці діакритичного знаку *üstün* [~] використовувалась літера [ا], наприклад: *sağa* (ساگا).¹²

Букви під назвою “*hurûf-i imlâ*” [ا, و, ی] не тільки визначають голосні фонемі, а й подовжують звук у слові, наприклад: *darû* (= *hizmet*), *odile* (= *ateş ile*), *vâr* (= *var*) тощо.¹³

Важливо, що у написанні приголосних помітний вплив не тільки арабо-перської писемності, а й давньої уйгурської мови. Під впливом фонетики уйгурської мови приголосна [ŋ], піднебінний звук (*damak ünsüzü*) пишеться як *ŋ* (نڭ). У тих текстах, де більш помітний вплив фонетики арабської та перської мов, приголосний [ŋ] передається знаком [ك], наприклад: *benzer* (بڭزر), *Taŋrı* (تاڭرى) тощо.¹⁴

У зв'язку з відсутністю в арабській абетці літер [p] та [ç], у багатьох випадках на письмі вони замінюються приголосними [b], [c], наприклад: *Çalab* (= *Çalar*, *Taŋrı*), *yabrak* (= *yaprak*), *açlık* (= *açlık*), *kaç* (= *kaç*) тощо. Водночас, абетка поповнювалася буквами p [پ] і ç [چ], тому з'явилися слова, що пишуться з цими буквами, наприклад: *çıkdı*, *toprak*.¹⁵

Щоб відрізнити м'яку та тверду приголосні [t] і [s] в огузькій мові, в арабському письмі разом з м'якими t/s [ت / س] використовуються тверді приголосні t/s [ط / ص], що на письмі відрізняються. Тому в текстах помітний вплив зазначених особливостей, наприклад: *tovigıla* (= *tovukla*), *tavar* (= *davar*), *turdılar* (= *kaltılar*); *sayru* (= *hasta*), *sakınmak*, *soñuç* (*sonuç*); *saçıldı*, *sanasin*, *soudılar* тощо.¹⁶

Інші приголосні k/g в арабській графіці позначаються однією літерою [ك]. Щоб було легше відрізнити ці букви, використовується літера “*kef*” з трьома крапками у верхній частині [ك] на позначення g (м'який) : *girü* (= *sonra*), *degüre*, *virmegi* (= *vermeyi*) тощо.¹⁷

Класичною добою турецької мови вважається історичний період, що тривав від XV ст. до середини XIX ст. Потім у розвитку османської писемності (1860–1911) спостерігається певна зміна. Цей період називається “*Tanzimat*”. Тоді під впливом західної літератури відбувся розвиток османсько-турецької писемності¹⁸.

Шістнадцяте та сімнадцяте століття стали новим етапом літературної мови, яка набула певних особливостей порівняно з

давньою анатолійсько-турецькою мовою. Продовжуючи розгляд цього питання, можна зазначити, що у зв'язку з піднесенням Османської імперії, починаючи з XV ст., відбувається економічно-культурний розквіт у межах величезної держави. У різних містах утворювалися культурні центри, де працювали талановиті поети, письменники, філософи та видатні вчені. Але головним центром бурхливого розвитку науки та мистецтва залишався Стамбул. У всіх містах і навіть у далеких селах відкривалися початкові школи, засновувалися навчальні заклади (медресе), що сприяло розповсюдженню османсько-турецької мови, різновидів письма,¹⁹ а пізніше і друкарської справи.

Офіційною державною османською графікою вважалася, "*Divâni*", і вся документація – накази, листи, рішення, звернення, свідоцтва тощо – писалася лише названим стилем.

Використання цього виду письма простежується у документах XV ст.; і тривало воно до XIX ст., а в XV–XVII ст.ст. відбувається, так би мовити, утвердження цієї графіки. У XVII ст. триває розвиток стилю "*Divâni*", внаслідок чого у XVIII він досягає найвищої форми досконалості в усіх різновидах конфігурацій цього письма. Варто зазначити, що урядові канцеляристи особливу увагу надавали красивому написанню дипломатичних листів у графіці "*Divâni*"²⁰.

У Кримському ханстві, яке з 1473 року перебувало під протекторатом Високої Порти, також відбувається розвиток згаданої мови та культури²¹.

Класична турецька література у XVI ст. завершила період свого формування і досягла кульмінації, а писемна мова в цей час набула дуже складної структури²².

Докладно зупинимося на особливостях граматики османської мови. У зв'язку з тим, що в цій мові є чимало запозичених арабських і перських слів, відповідно, її граMATика побудована з урахуванням особливостей цих мов і давньоанатолійської тюркської мови. Деякі форми цієї граматики перейшли до сучасної турецької мови.

Головні особливості граматики османської мови, які перейшли з арабської та перської мов, такі:²³

1) у зв'язку з орфоепічними відмінностями арабської та турецької мов, арабські

приголосні звуки: [ط, ض, ذ, ح, ث] перетворилися на турецькі приголосні: [s, h, z, z-d, z]. А приголосні, що зіставляються з айн – [ع] і *гамзе* – [ı], у мовленні випадають, але в сучасних текстах відзначаються у середині слів голосними буквами і апострофом, перетворюючись на *eser, ömür, te'sir, san'at, ma'suk (mâşuk)* тощо. Слід підкреслити, що ці фонемні інколи пишуться наприкінці слова і в даному випадку переважно випадають, наприклад: *câmi'(câmi), menşe* тощо.

2) приголосні звуки *сам* [ص] і *ту* [ط] зіставлені з фонемами [s] і [t], а *каф* [ق] і *гайн* [غ], які вимовляються у турецькій мові (гортанно), перетворилися на турецькі піднебінні звуки [k] і [g].

Арабські довгі та короткі голосні [a, ı, u] [â, î, û] в турецькій мові відзначають вісім звуків. Наприклад, арабський короткий [a] в турецькій читається [a] та [e]; короткий [u] – [u, ü, o, ö] та короткий [i] набув форми [i] та [ı]. А тверді голосні фонемні [a, o, ı, u] вживаються у словах відповідно до правил фонетики. У багатьох словах довгі голосні вимовляються у скороченому вигляді, наприклад: *machûl – meçhul, mufrâd – müfret, Usmân – Osman, râzî – râzı, kitâb – kitap* тощо.

3) приголосні [b, c, d], які пишуться в кінці арабських слів, згідно з вимовою, замінені в сучасній турецькій мові на [p, ç, t].

4) визначення (чи не визначення) довготи голосних на османському письмі здійснювалося відповідно до граматики арабської мови. Голосні (*klişe halindeki*) у словах не пишуться, наприклад: *mektub (مكتوب), rahmân (rahm (a) n: رحمن), lâkin (l (a) kin: لكن)* тощо.

5) у словах подвійні приголосні визначаються однією літерою діакритичним знаком *шедде* (ّ), наприклад: *шевал (شوال), cedd (سدّ), redd (ردّ)* тощо.

6) у кінці деяких арабських слів пишеться літера *й* [ي], але читається як [a], наприклад: *dâvâ (da'vî – دعوى)* (тур. *savaş*; укр. бійка, битва, війна).

7) літера *еліф*, яка пишеться з діакритичними знаками [устюн, *гемзе, есре* – ّ, ا], на початку османських слів позбавлена цих знаків: *أساس – اساس*, але в середині слів *гемзе* залишилася відповідно до правил написання діакритичних знаків, наприклад: *da'ire (دائرة), і в деяких випадках еліф* перетворюється на [y] та пишеться таким

чином: fa'ide – fayda (فائدة). Також слід зазначити, що знак *гемзе*, який пишеться в кінці арабських слів після довгих голосних, в османській мові не вимовлявся, але писався. Наприклад: eṣya' – eṣya, bina' – bina тощо.

За конструкцією слів арабська мова належить до мовної групи *bükümlü* (flexionelle). Тому слова в арабській мові утворюються таким чином, що фонема, які утворюють основу слова, залишаються в незмінному вигляді, але в словотворі вони зазнають рефракції (переломлення).

В арабській мові кореневі літери називаються “hurûf-ı asliye” (тур. aslı harfler), а літери, які додаються до цих коренів під час утворення слів з відповідними фонетичними будовами (vezn) називаються “hurûf-ı ziyâde” (тур. zait harfler). Кількість останніх є обмеженою: *гемзе* [ı], *еліф* [ا], t [ت], s [س], l [ل], m [م], n [ن], v [و], h [ه], y [ی].²⁴

Запозичені арабські слова в османській мові є переважно іменниками або віддієслівними іменниками.

Ще одна з особливостей, яка стосується утворення множини: запозичені з арабської мови іменники та дієслова у множині пишуться з афіксами -lar, -ler і з суфіксами множини, які перейшли з арабської мови: -eyn або -ân, наприклад: tarafeyn (тур. iki taraf, укр. обидві сторони), ebeveyn (ana, baba), devletan (тур. iki devlet, дві держави), katiban (тур. iki kâtip, укр. дві книги). Також вживаються інші суфікси множини: -ûn і -în (hâzır / hâzırûn; muallim / muallimîn) і -ât (hikaye / hikâyât; muhasebe / muhasebât; teşkil / teşkilât; ihrâç / ihrâcât; varid / varidât; kain / kainât; edebi / edebiyât тощо).²⁵

Тепер розглянемо деякі особливості граматики османської мови, які утворилися під впливом перської мови. Шляхом збільшення крапок у арабських літерах, які вживаються в перській мові – b [ب], c [ج], z [ز], а також додавання до літери *кеф* [ك] рисочки [/] у верхній частині слова, яка називається *кешіде*, відповідно до фонетики османської мови утворилися літери: p [پ], ç [چ], j [ج], g [گ]. Приголосні [b, c, d, g], які пишуться в кінці перських слів, в османській мові змінюються на літери [p, ç, t, k], наприклад: тур. mard – mert

(adam, insan; укр. хоробра людина); dard – dert (укр. горе, сум); pañç – penç (beş, укр. п'ять); gang – genk (укр. колір) тощо.²⁶

Приголосна літера [h] в кінці деяких слів випадає: pâdişâh – pâdişâ (укр. падишах), dîbâh – dîbâ (тур. ibek kumaş, укр. шовкова тканина) тощо.²⁷

Османське письмо запозичило також вживання *ізафетів* (izafet* або tamamlama – це, можна вважати, сполучення слів, що виражає завершену думку. У даному разі перше слово з'єднується з другим відповідно до кінцевого фонетичного стану першого слова за допомогою афіксів -i, -ı, -u або -y.²⁸

Наприклад: (перший варіант – старосманською, а в дужках подаються приклади сучасною турецькою та українською мовами).

bâğ-ı behişt (тур. cennet bahçesi, укр. райський сад);

dıraht-ı çınar (тур. çınar ağacı, укр. тополя);

râh-ı necât (тур. kurtuluş yolu, укр. шлях спасіння);

deryâ-yı nûr (тур. nur deryası, укр. безмежне джерело світла);

mâh-ı tâbân (тур. parlak ay, укр. блискучий місяць);

bûlbûl-i bâğ-ı fesâhat (тур. fesahat bahçesinin bûlbülü, укр. соловей райського саду), а в арабських словах:

düvet-i İslâmiye (тур. İslam devletleri, укр. ісламські держави);

devlet-i Osmâniye (тур. Osmanlı devleti, укр. Османська держава);

kütüb-i kadime (тур. eski kitaplar, укр. старі книги)²⁹ та інші.

Отже турецьке письмо розвивалося тисячоліттями і проходило складний шлях генезису. Кажучи про особливості османсько-турецького письма, які виникли після утворення Сельджуцької держави і класифікуються трьома періодами історії розвитку та використовувалася у величезному географічному ареалі, слід наголосити, що вони мали суттєве значення у прогресі культури тюркських народів. Знання їх сприяє вивченню багатющої культурної спадщини не лише названого народу, а також інших народів, країн та держав на сучасному етапі.

* Цей термін вживається у граматиці української мови.

¹*Timurtaş Faruk K. Osmanlı Türkçesi Grameri. –İstanbul, 1995. –Cilt, III. –S. 3–7. Про тюркське рунічне письмо докладно див.: Gabain von A. Eski Türkçenin Grameri. –Ankara, 2000. –S. 5–11.*

Наприклад: абетка османської мови, яка складається з 31 літери і пишеться справа наліво арабською графікою:

ا (آ) ب ب ت ث ج ج ح خ د ذ ر ز س

ش ص ض ط ظ ع غ ف ق ك ل م ن و ه ي

Назви: elif, be, pe, te, se, cim, çim, ha, hı, dal, zel, re, ze, je, sin, şin (şın), lâm, mim, nun, vav, he, ye.

Про це докладно див.: *Timurtaş Faruk K. –Op. cit. –S.3–7.*

Абетка сучасної турецької мови має латинську основу і складається з 29 літер:

Aa (a), Bb (be), Cc (ce), Çç (çe), Dd (de), Ee (e), Ff (fe), Gg (ge), Ğğ (м'яке ge), Hh (he), İi (i), Iı (ı), Jj (je), Kk (ke), Ll (le), Mm (me), Nn (ne), Oo (o), Öö (ö), Pp (pe), Rr (re), Ss (se), Şş (şe), Tt (te), Uu (u), Üü (ü), Vv (ve), Yy (ye), Zz(ze). (*Hüseyin Ağca. Sözlü ve Yazılı Anlatmada Türkçenin kullanımı. –Ankara: 2001. –S.34–35.*). Про основи теоретичної граматики турецької мови докладно див.: *Халимоненко Г.І. Турецька мова: основи теоретичної граматики. –Київ, 1999. –281с.*

²*Türk Ansiklopedisi (TA). Türkiye Türkçesi. –Ankara, 1983. –Cilt, XXXII. –S.393.*

³*ibid.*

⁴Героїчна боротьба візантійської та турецької армій за Константинополь тривала протягом двох місяців. За даними історика Гаммера місто було оточено 29 разів. Десятки тисяч цивільного населення, яке перебувало в районі Ая-Софії (Соборі св. Софії в Стамбулі) не зазнали жодної шкоди (були недоторканими).

Великий гаган тюрків – султан Фатіг Мегмед II вступив у місто і прибув до Аясофії. Як підкреслює видатний турецький історик Йилмаз Озтуна – християнський хроніст, що був свідком цієї події, писав, що “Коли султан прибув до Ая-Софії, то став перед нею, спустився з коня. Він звертався до патріарха, священників християнського люду про те, що з цього дня їхні життя є недоторканими та свободними”. Він здобув місто, яке було однією з славнозвісних столиць імперій у світі, оборонялось останнім, 74-им імператором, Константаном XI. Як підкреслювали турецькі вчені, султан проголосив моральні цінності (свобода совісті, недоторканість життя людини, справедливість тощо), котрі започаткували історію нового часу (*Öztuna Yılmaz. Büyük Osmanlı Tarihi. –İstanbul, 1994. –Cilt, I. –S.229.*)

⁵TA. –Op.cit. –S. 395.

⁶TA. –Op.cit. –S. 395.

⁷*Kutadgu Bilig I: metin / Reşit Rahmeti Arat. 4.bask.: –Ankara: Türk Dil Kurumu: 1998. –S.IX–X.*

⁸*Divanü Lûgat-it-Türk tercemesi / çeviren: Besim Atlay. –4.bask. –Ankara: Türk Dil Kurumu: 1998 (4.Cilt dizindir).*

⁹*ibid.*

¹⁰*Hareke (حركة)* – діакритичні знаки, що вказують на фонетичне звучання літер у арабській та османській мовах. Ці знаки такі: 1. *ت* (тур. üstün), 2. *ب* (тур. kesre), 3. *ر* (тур. zamme), 4. *غ* (тур. sükûn або cezm), 5. *ى* (тур. tenvin) – пишеться на верхній частині останньої букви арабських слів, 6. *ّ* (тур. med) – пишеться над буквою “elif” – *ا*, вказує на довготу тощо (*Timurtaş Faruk K. –Op. cit. –S.32–34; Devellioglu F. Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat. –Ankara, 1993. –S.328.*)

¹¹*Devellioglu F. –Op.cit. –S.384; Timurtaş Faruk K. Osmanlı Türkçesine Giriş. –istanbul, 1999. –Cilt, I. –S. 81–102.*

¹²TA. –Op.cit. –S.398. *Timurtaş Faruk K. –Op.cit. –S.397–399.*

¹³Про кваліфікацію літер докладно див.: *Timurtaş Faruk K. –Op. cit. –Cilt, III. –S. 19–32.*

¹⁴TA. –Op.cit. –S.398. Про фонетику арабської і перської мов див.: Атеф А. Амер. *اللغة العربية*. Арабська мова. *The Arabic Language.* –Київ, 2003. –328с.; Овчинникова І.К. *Учебник персидського язика.* –Москва, 2002. –528с.

¹⁵TA. –Op.cit. –S.398.

^{16a}bid.

^{17a}bid.

¹⁸TA. –Op.cit. –S.407.

¹⁹Aktan Ali. Osmanlı Paleografyası ve Siyasi yazı malar. –İstanbul, 1995. –S.51–68.

²⁰“Celi” “Kırma”. “Divçnê” : “Sade”,

500 ,
// (.5. – .48–49.
), – ., 2001. – .5. – .48–49.

V

1670

XVII

/– , 2002. – 8. – . – .41–57.

²¹1474 .,

(‘tuna Y. –Op. cit. –S.369).

²²TA. –Op.cit. –S.406.

²³TA –Op.cit. –S.408.

^{24a}bid.

²⁵TA –Op.cit. –S.409.

²⁶TA –Op.cit. –S.410–411.

^{27a}bid.

^{28a}bid.

^{29a}bid.

“...Bin’Çen ‘ala Çlik i bu darende’-i men ur-ê me h r-ê SultÇnê ve numayende’-i bir lebâ-i belêa-i vacib ’t-tebliâ-i hakanê iftihar merç’-il-milleti’l-mesihyye muhtçri k berçi’t-tçfeti’l-’zseviyye muhçleset-’ nvÇn-ê m sçdekat-ni an Sarêkamê ve Baraba ve Potkal, Ò kavm Kozaâê Hatmanê Pertô Doro enko hatemet ‘evakibehu bi’l-hayr rikÇb-ê kÇm-yÇbêma elôî ve Çdem gönder p atebe’-i aliyye’-i felek-ihti am ve s dde’-i seniyye’-i sidre-i makamémêza sadçkat ve ihlçs ve kemçli-i ‘akêdet ve ihtisas ile hidmet ve ‘ubudiyet ‘ar ed p memçlik-i mahr setu’l-mesçlikimde zêr-i himçye’-i h srevçneme dahil olan Eflak ve Boâdan ve saire’i ‘iyçd-ê ‘inayetu’-tadêm ‘adçdéndan ‘add olunup Ò lke hakimi olmak zere ‘avatef-ê ‘aliyye’-i m l k-Çnemden Tuâ ve ‘> lem ve Sancak verilmek recç etmekle recçsê karên-i kab l-ê h may num olup cçdde’-i ita’atde rasih-dem ve ahrâh-ê ‘ubudiyetde sçbit-kadem olmak artéyle i bu sitte semçnên ve elf muharremu’l-haramênên â rresinden Hatt-ém Humçy n-ê sç’çdet-makrunumla Ò lke h k metine sancak olmak zere ber-vech-i te’yid tevcêh-i taklêd ‘inayet ed p emr-i erefim verilmekle m cibince i bu berçt-ê sa ‘çdet-fezç-yê h srevçnê ve bu men r-ê lçzém l-imtiççl-ê hâkâniyi’ verdim ve buyurdumki, ba’delyevm m mç-i leyh varup c lke h k metine ber-vech-i te’yêd Sancak tarêki zere mutasarruf olub hêfz u hêrçset-i memleket ve himçyet ve siyçset-i ra’iyyet ve h sn-i tedbêr ve tedçruki vilayetde ve Ò kavm kozaâê tçifesinin abt u rabtênda ve sefer-i zafer-i eçerim vaki’ oldukda me’ mur olduâ mahalle m kemmel ve m retteb askeriyle eri b hidemçt-ê h may n mda mevc d bulunmakda dêkkat ihtimam ve sa’yi mçlç-kelam eyleye ve Ò lkenin saâêr kebêri ve Çbitleri ve re ‘çyç ve berçyasê m mç-i leyhi zerlerine Çit ve hakim bil p h k metine m te’allik cezvi ve k llê umr-ê m cib l-iktizçda kemç h velmu’tçd m rçca’at eyley p tekmeî nçm s-ê Saltanat ve muvafêk-ê um r-ê devlet olan söz nden tecav z eylemey p sem-‘i kçbul ile isâç ve emrini bilç-teredd icrç eyleyeler. ...”

نبأ على الملك استبوا زنده منشور مشهور سلطنت
 و تا بنده بر بلع بلیغ و همت بلیغ حاکما افتخار آرزاء الملة المستقیمه مختار کبراء الطائفه
 نجا لصت عنوان مصادقت نشان مباری قش و بر آباش و یونفال اوج قوم قرآنی
 خطراتی بنرودوره نشو خفت موافقه بالجنر رکاب کامیابیمه المی و آدم کوندروب
 عینیه علیه فلک احتشام و سده سینه سده معانزه مصادقت و اخلاص و کمال
 عقیدت و اختصا ص ایله خدمت و عیودت عرض ایدوب بمالک محروسه المتساکنه
 زبر حایله خسر زانیه داخل اولان اخلاق و بیندای و سائر عناد عنایت معنادر عددن
 عدا و لغویب اوج اولکه حاکمی اولق اوزده عواطف علیه ملک کا عدن طوع و علم و سخاقت
 و بر ملک رهیا ابتکله رهیا سی فرین قبول همایونم اولوب جاژه اطاعتد رانغ دمر و شاهراه
 عیودینده ثابت قدم اولق شرطیله اشبوسسته ثابتن و الف محرم الخا منک غرق مستند
 خلد همایون سعادت مغر و قله اوج اولکه حکومتن سخیا و اولق اوزده بروجه تان
 توجیه تعلید و عنایت ایدوب امر شریع و بر تکله اشبوسرات سعادت فرآیی خسروانجه
 دیومنشور لافرا انشال حاقانی و بر دم و بیورد و کله بعل ایوم مور ایله واروسب
 اوج اولکه حکومتده بروجه تابد سخیا و طبعی اوزده منصرف اولوب حفظ و حر
 ملک و حایت و صیانت رعیت و حسن تدبیر و تدارک و لایتنده اوج قوم قرآنی
 طا افه سنک ضبط و ضبط و سفر طفر اثرم واقع اولدقن ماسورا ولدنچی محصله
 تکمل و مرتبه عسکر بله ابر شوب خدیات همایونده موجود بولمقده دقت و اهتمام و بی
 مالا کلام ایله اوج اولکه نیک صغیر و کبری و ضابطی و رعایا و بر آک مورم السیب
 اوزر لرینه ضابط و حاکم بیلوب حکومتده شعلق خردی و قوی امور مرجعیا لایقبادده
 کما خلافتاد مرجعیا بیلوب تکمیل ناموس سلطنت و مولتی امور دولت اولان سوزند
 تجاوز ایلوب مع قبول ایله استغنا و امینی بلا ترد راجرا ایلدر

“... , , , (Sarékamé),
(Baraba) (Potkalé), , -
 (Tug), “ ” (Alem), “ ” (Sancak), - : “ ”
HumÇy n 1086 “*Hatt-é*
...”